

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार

सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन, २०६४ को दफा ५(३) तथा सूचनाको हक सम्बन्धी नियमावली, २०६५ को नियम ३ वमोजिम सार्वजनिक गरिएको वन तथा वातावरण मन्त्रालयसँग सम्बन्धित
सूचनाहरुको प्रकाशन

सूचना सार्वजनिक गरिएको अवधि:- २०७८/०७/०१-२०७८/०९/३० सम्म

१ मन्त्रालयको स्वरूप र प्रकृति

यस मन्त्रालयको मूल उद्देष्य नेपालको वन, बनस्पती, वन्यजनन्तु, वातावरण, जलाधार, जैविक विविधताको संरक्षण तथा व्यवस्थापन गर्नु रहेको छ । माननीय मन्त्रीज्यूको नेतृत्वमा प्रशासकीय प्रमुखका रूपमा सचिवबाट मन्त्रालयको दैनिक कार्यसञ्चालन हुँदै आएको छ । यस मन्त्रालयमा ६ वटा महाशाखाहरु र २६ वटा शाखाहरु रहेका छन् । सह-सचिवले महाशाखाका प्रमुखको रूपमा जिम्मेवारी सम्हाल्ने व्यवस्था रहेको छ । एक जन नेपाल प्रशासन समूहका सहसचिव रहने व्यवस्था रहेको छ, भने बाँकी सबै ५ जना महाशाखा प्रमुखहरु नेपाल वन सेवाको रहने व्यवस्था रहेको छ । हाल यस मन्त्रालय अन्तर्गत चार वटा विभागहरु (वन तथा भूसंरक्षण विभाग, राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजनन्तु संरक्षण विभाग, बनस्पति विभाग र वातावरण विभाग), एक वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, एक रेड कार्यान्वयन केन्द्र रहेका छन् । यसका अतिरिक्त यस मन्त्रालय मातहतमा राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष, राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेस विकास संरक्षण समिति, नेपाल वन निगम लिमिटेड, वन पैदावार विकास समिति, जडिवुटी उत्पादन तथा प्रशोधन कम्पनी लिमिटेड र राष्ट्रिय ताल संरक्षण विकास समिति समेत रहेका छन् ।

२ मन्त्रालयको काम, कर्तव्य र अधिकार

वन स्रोत सर्वेक्षण, २०१५ अनुसार नेपालको कूल क्षेत्रफल मध्ये वन तथा बुट्यान क्षेत्रले ४४.७४% भू-भाग ओगटेको छ । वन, वन्यजनन्तु, वातावरण, जलवायू परिवर्तन, जैविक विविधता तथा जलाधारको संरक्षण तथा व्यवस्थापन यस मन्त्रालयको मुख्य कार्य क्षेत्रभित्र पर्दछन् । वनक्षेत्रले जनताको वन पैदावारको आवश्यकता परिपूर्तिका साथै जैविक विविधताको संरक्षण मार्फत वातावरण सन्तुलनमा योगदान पुऱ्याउदै आइरहेको छ । साथै वातावरणीय स्वच्छता कायम राख्दै जलवायू परिवर्तन न्यूनीकरण तथा अनुकूलनका कृयाकलाप मार्फत जनताका जीविकोपार्जनमा सकारात्मक टेवा पुर्याउनु पनि यस मन्त्रालयको कार्यक्षेत्र भित्र पर्दछ । नेपाल सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ अनुसार यस मन्त्रालयबाट सम्पादन गरिने कार्यहरु निम्नानुसार रहेका छन् ।

१. राष्ट्रिय वन सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन,

२. राष्ट्रिय वनको सर्वेक्षण, वर्गिकरण, नापनकसा सिमांकन,

३. निर्जी वन, सार्वजनिक वन, सरकारी वन, धार्मिक वन, साझेदारी वन, सामुदायिक वन, केन्द्रित वन, चकला वन सम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड,
४. बन्यजन्तु र चराचुरुङ्गी सम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड,
५. राष्ट्रिय निकुञ्ज, बन्यजन्तु आरक्ष तथा शिकार आरक्ष र सीमसार क्षेत्र सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना तथा कार्यान्वयन,
६. हातीसार,
७. प्राणी उद्यान (चिडियाखाना) सम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड,
८. मध्यवर्ती क्षेत्र तथा संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड,
९. जैविक विविधता, प्राकृतिक वातावरण संरक्षण, सदुपयोग र स्रोतको व्यवस्थापन,
१०. बन्यजन्तु, जैविक विविधता र वन पैदावार ओसारपसार एवं अपराध नियन्त्रण सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन,
११. वन क्षेत्र अतिक्रमण र वन क्षेत्रको भू उपयोग परिवर्तन,
१२. वनस्पति उद्यान र वनस्पति पहिचान तथा अभिलेखीकरण सम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड,
१३. हर्वेरियम व्यवस्थापन,
१४. वनस्पतिहरुको रासायनिक गुणहरुको परीक्षण, प्रयोगशाला, प्रत्यायन, प्रमाणीकरण र गुणस्तर,
१५. आनुवांशिक स्रोत, दुर्लभ तथा लोपोन्मुख प्रजाति र आयातित प्रजाति,
१६. वातावरण, जलवायु परिवर्तन, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन, न्यूनीकरण सम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड,
१७. कार्बन सेवा र कार्बन सञ्चिति,
१८. अन्तर प्रादेशिक जंगल, हिमाल, वन संरक्षण क्षेत्र, जैविक विविधता तथा भू-जलाधार क्षेत्रको संरक्षण, सम्बर्द्धन र व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन,
१९. अन्तरदेशीय वन तथा बन्यजन्तु सम्बन्धी विषय,
२०. वन, वनस्पति, वातावरण तथा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान,
२१. प्राकृतिक नदी नाला, ताल तलैया, पोखरी, सीमसार एवं जलाधार क्षेत्रको वातावरणीय संरक्षण एवं स्वच्छता कायम सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन,

२२. वायु र वायुमण्डलको गुणस्तर, मापदण्ड, अनुगमन र लेखाजोखा,
२३. हरित अर्थतन्त्र सम्बन्धी नीति र मापदण्ड,
२४. विकिरण, जल, ठोस, तापीय, नाभकीय, विद्युतीय, चुम्बकीय, रसायन, धवनि लागायतका प्रदूषण नियन्त्रण,
२५. हरितगृह ग्राहींसको मापदण्ड र नियमन,
२६. राष्ट्रिय स्तरमा वातावरणीय सूचना प्रणाली,
२७. वातावरणीय प्रभाव अध्ययन सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन,
२८. राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण विकास समिति, राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष,
२९. सशस्त्र बन रक्षक,
३०. मन्त्रालय सम्बन्धी राष्ट्रिय अन्तरराष्ट्रिय संघ संस्थासंग सन्धि, समझौता, अभिसन्धि, सम्पर्क र समन्वय,
३१. मन्त्रालय सम्बन्धी सार्वजनिक संस्थान, प्राधिकरण, समिति, प्रतिष्ठान, कम्पनी आदिको सञ्चालन र नियमन,
३२. नेपाल बन सेवाको सञ्चालन।

३ मन्त्रालयमा रहने कर्मचारी संख्या र कार्य विवरण

यस मन्त्रालयमा कूल १२९ जना निजामती कर्मचारीहरुको दरबन्दी रहेको छ । यस मन्त्रालयको स्वीकृत संगठन व्यवस्थापन तथा सर्वेक्षण प्रतिवेदन, २०७५ बमोजिम विभिन्न विभाग, केन्द्र, निगम, तथा विकास समितिहरु कर्मचारीहरु कार्यरत रहेका छन् । उल्लेखित निकायमार्फत यस मन्त्रालय अन्तर्गतको कार्यक्षेत्र भिन्न पर्ने क्रियाकलापहरु कार्यान्वयन भइरहेका छन् ।

४ मन्त्रालयबाट प्रदान गरिने सेवा

यस मन्त्रालयले प्रभाव गर्ने सेवाबाट निम्न बमोजिमको लक्ष्य हासिल गर्ने उद्देश्य लिएको छ ।

१. बन, जैविक विविधता र जलाधार क्षेत्रको दिगो र सहभागितात्मक व्यवस्थापनबाट वातावरणीय सन्तुलन कायम राख्दै बनजन्य उद्यम तथा पर्याप्त्यटनको विकास एवम् बन्यजन्य वस्तु तथा सेवाको उत्पादन, मूल्य अभिवृद्धि एवम् न्यायोचित वितरण मार्फत अर्थतन्त्रमा योगदान वृद्धि गर्ने,
२. वातावरणीय क्षेत्रमा प्रदूषणनियन्त्रण, फोहोरमैला व्यवस्थापन र हरियाली प्रवर्द्धन गरी नागरिकको स्वच्छ र स्वस्थ वातावरणमा बाँच्न पाउने अधिकारको सुनिश्चित गर्ने,

३. जलवायु परिवर्तन क्षेत्रमा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन दृमता अभिवृद्धि तथा प्रतिकूल प्रभावको न्यूनीकरणवाट दिगो समाज निर्माणमा योगदान गर्ने।

यस मन्त्रालयवाट हाल प्रवाह भइरहेका मूख्य सेवाहरु यसप्रकार रहेका छन्

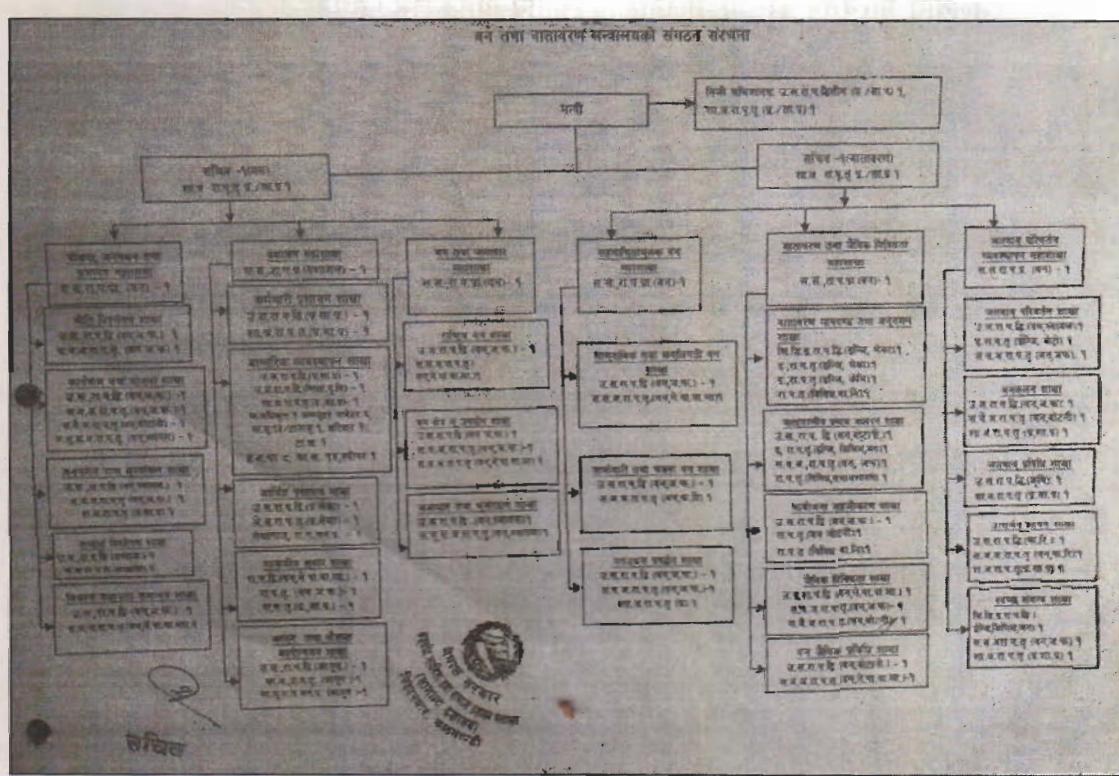
- वातावरणी प्रभाव मूल्यांकन प्रतिवेदन लगायतका वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन स्वीकृति प्रदान गर्ने लगायतका कार्य,
- वन क्षेत्रको जग्गा अन्य प्रयोजनको लागि (विभिन्न राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त आयोजनाहरु, लगानी बोर्डवाट लगानी स्वीकृत भएको योजना, राष्ट्रिय गैरवका आयोजना) उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्य,
- विभिन्न प्रयोजनको लागि कबुलियती वन प्रदान गर्ने सम्बन्धी कार्य।
- राष्ट्रिय वनक्षेत्र तथा निकुञ्ज आरक्ष क्षेत्रमा विदेशी नागरिक सहितलाई अध्ययन अनुसन्धान अनुमति प्रदान गर्ने।

५ मन्त्रालय अन्तर्गत रहेका शाखा र जिम्मेवार अधिकारी

यस मन्त्रालयमा कूल ६ वटा महाशाखा र २६ वटा शाखाहरु रहेका छन्। महाशाखा प्रमुख सहसचिवस्तर र शाखा प्रमुखहरु उपसचिवस्तर रहने व्यवस्था रहेको छ। यस मन्त्रालयको संगठन संरचना तल उल्लेखित चार्ट बमोजिम रहेको छ। मन्त्रालय अन्तर्गतका महाशाखाहरुको कार्यविवरण तल उल्लेख गरिए बमोजिम रहेको छ।

तालिका: १ यस मन्त्रालयका महाशाखा तथा प्रमुखहरुको विवरण

क्र. सं.	महाशाखाको नाम	महाशाखा प्रमुखको नाम	महाशाखा प्रमुखको पद
१	योजना अनुगमन तथा समन्वय महाशाखा	शिव कुमार वाग्ले	सहसचिव (प्राविधिक)
२	जलवायु परिवर्तन व्यवस्थापन महाशाखा	डा. राधा वाग्ले	सहसचिव (प्राविधिक)
३	वन तथा जलाधार महाशाखा	मैथनाथ कापाले	सहसचिव (प्राविधिक)
४	वातावरण तथा जैविक विविधता महाशाखा	ध्रुनान्जय पौडेल	सहसचिव (प्राविधिक)
५	सहभागितामूलक वन महाशाखा	विन्दु कुमारी मिश्र	सहसचिव (प्राविधिक)
६	प्रशासन महाशाखा	बद्रिराज अर्याल	सहसचिव (प्रशासन)

(१) योजना अनुगमन तथा समन्वय महाशाखा

- मन्त्रालयसंग सम्बन्धित आवधिक योजना, नीति कार्यक्रम, वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तयार गर्ने, गराउने,
 - कार्यक्रम तथा बजेटका सम्बन्धमा राष्ट्रिय योजना आयोग, अर्थ मन्त्रालय, सम्बन्धित आयोजना तथा अन्य निकायहरूसंग समन्वय गर्ने गराउने,
 - स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रममा संशोधन गर्नु पर्ने अवस्थामा सो स्वीकृत गराई सम्बन्धित निकायमा पठाउने,
 - मन्त्रालयसंग सम्बन्धित नीतिहरूको निर्माण, परिमार्जन वा संशोधनहरूको मस्यौदा तयार गर्ने, गराउने,
 - अन्य मन्त्रालय तथा निकायहरूबाट सुझावका लागि पठाइएका कानून, नीति, रणनीति तथा अन्य दस्तावेजहरूको लागि सुझाव तयार गरी पठाउने,
 - मन्त्रालयसंग सम्बन्धित रणनीति, निर्देशिका, मार्गदर्शन तथा कार्यविधिहरूको निर्माण, संशोधन, परिमार्जन सम्बन्धी कार्य गरी स्वीकृता गराउने,
 - मन्त्रालयसंग सम्बन्धित ऐन, नियमावलीहरूको निर्माण, परिमार्जन वा संशोधनहरूको मस्यौदा तयार गर्ने,
 - बन, काताकरण तथा जलावायू क्षेत्रका तथ्य तथ्यांक तथा सूचनाहरूको संकलन, प्रशोधन, विश्लेषण र आवश्यकता अनुसार प्रकाशन गर्ने, गराउने,

- मन्त्रालयसंग सम्बन्धित वैदेशिक सहायताको लागि प्रस्तावहरु संकलन, परिमार्जन तथा मस्यौदा तयार गरी अर्थ मन्त्रालय र सम्बन्धित दातृ निकायमा पेश गरी आवश्यकता अनुसार सम्पर्क र समन्वय गर्ने,
- मन्त्रालयसंग सम्बन्धित वैदेशिक सहयोगमा सञ्चालित आयोजनाहरूको कार्यक्रम, बजेट तयार गरी कार्यान्वयनका लागि आवश्यक समन्वय गर्ने गराउने,
- मन्त्रालय मातहतका संस्थान, समिति, कोषहरूको सम्पर्क विन्दु भई कार्य गर्ने,
- मन्त्रालयको लैंगिक सम्पर्क विन्दुको रूपमा संयोजन गर्ने,
- विकास सझेदारहरूसंग आवश्यकता अनुसार वैठक गर्ने र परियोजनाहरूको प्रगति अध्यावधिक गर्ने गराउने,
- दातृ निकायको सहयोगमा मन्त्रालयसंग सम्बन्धित चालु तथा सम्भावित परियोजनाहरूको विवरण अधावधिक गर्ने, गराउने,
- मन्त्रालय र अन्तर्गतिका विभागहरू, केन्द्र, समिति, संस्थान, कोष, कम्पनि तथा परियोजनाहरूको कार्यक्रमको अनुगमन गरी पृष्ठपोषणको समेत व्यवस्था मिलाउने,
- मन्त्रालय र अन्तर्गतिका विभागहरू, केन्द्र, समिति, संस्थान, कोष, कम्पनि तथा परियोजनाहरूबाट प्राप्त आवधिक एवं वार्षिक प्रगति प्रतिवेदनहरू आवश्यकता अनुसार प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, राष्ट्रिय योजना आयोग लगायत तोकिएका निकायहरूमा म्यादभिन्न पेश गर्ने,
- मासिक, चौमासिक र वार्षिक प्रगति समीक्षा र आवश्यकता अनुसार मन्त्रालय स्तरीय विकास समस्या समाधान वैठक गर्ने गराउने,
- मन्त्रालयसंग सम्बन्धित कार्यक्रम प्रभावकारी ढंगले सञ्चालनका लागि प्रदेश एवं स्थानीय तहहरूसंग सम्पर्क र समन्वयको व्यवस्था मिलाउने,
- मन्त्रालयसंग सम्बन्धी विषयको अध्ययन, अनुसन्धान तथा क्षमता विकास कार्यमा विश्वविद्यालय, अनुसन्धान केन्द्र तथा शैक्षिक संस्थाहरूसंग समन्वय गर्ने गराउने,
- मन्त्रालयसंग सम्बन्धित विषयहरूमा क्षेत्रीय तथा अन्तराष्ट्रिय संघ संस्थाहरूसंग समझदारी, समन्वय तथा सहकार्यको व्यवस्था मिलाउने,
- आवश्यकता अनुसार परराष्ट्र मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय र अर्थ मन्त्रालयहरूसंग समन्वय गरी दातृ निकाय, कुट्टनैतिक नियोग तथा विदेशी पाहुँनाहरूको मन्त्रालयसंगको भेटघाट तथा वैठकको व्यवस्था मिलाउने,
- यस महाशाखालाई तोकिए वर्मोजिमका अन्य कार्यहरू गर्ने।

(२) जलवायु परिवर्तन व्यवस्थापन महाशाखा

- जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रमहरू तर्जुमा गर्न आवश्यक सहजीकरण गर्ने,
- जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी अध्ययनला अनुसन्धाना गार्ने, गराउने,
- जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी वार्षिक वस्तुस्थिति प्रतिवेदन तयारी र प्रकाशन गर्ने गराउने,

- जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि समझौताहरूको सम्पर्क विन्दु भई काम गर्ने,
- जलवायु परिवर्तन सम्बन्धमा विभिन्न निकायहरू एंवं संघसंस्थाहरूबाट भए गरेका तथा हुने कार्यहरूको संयोजन एंवं सहजीकरण गर्ने गराउने,
- जलवायु परिवर्तन परिषद्को बैठक आयोजनामा सहजीकरण गर्ने,
- जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा न्यूनीकरण सम्बन्धी कार्यक्रमहरू तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,
- जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी वार्ताको लागि आवश्यक राष्ट्रिय कार्यपत्रहरू तयार गर्ने गराउने,
- हरितगृह ग्राउंसहरूको आधार तह (Reference Level) तयार गर्ने, अनुगमन गर्ने र आवधिक प्रतिवेदनहरू तयार गरी पेश गर्ने,
- जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी कार्यक्रमहरूको लागि प्राविधिक एंव आर्थिक सहयोग जुटाउन प्रस्तावहरू तयार गर्ने, गराउने,
- जलवायु परिवर्तन सम्बन्धमा गोष्ठी, कार्यशाला तथा तालिमको आयोजना गर्ने गराउने,
- जलवायु परिवर्तनवाट हुन सक्ने प्रभावलाई न्यून गर्ने, गराउन अन्य कार्यहरू गर्ने, गराउने,
- स्वच्छ विकास संयन्त्रको Designated National Authority (DNA) भई कार्य गर्ने,
- हरितगृह ग्राउंसको उत्सर्जन बढी गर्ने क्षेत्रको पहिचान गरी स्वच्छ ऊर्जा एंवं हरित उत्पादकत्व सम्बन्धी प्रबर्द्धनात्मक कार्य गर्ने गराउने,
- रेड कार्यान्वयन केन्द्रलाई प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने,
- अन्तरराष्ट्रिय प्रतिवद्धता अनुरूपको हरित गृह ग्राउंस उत्सर्जन लगायतका राष्ट्रिय प्रतिवेदनहरू तयारी गरी पेश गर्ने,
- यस महाशाखालाई तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

(३) वन तथा जलाधार महाशाखा

- राष्ट्रिय वन तथा जलाधार सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रमहरू तर्जुमामा आवश्यक सहजीकरण गर्ने, गराउने,
- सरकारी वन क्षेत्रको सर्वेक्षण, नाप नक्सा र सीमा निर्धारणमा समन्वय गर्ने गराउने,
- सरकारी, सार्वजनिक, निजी क्षेत्र, कृषि वन, सहरी क्षेत्रमा वृक्षारोपण तथा वन विकासको आवश्यक व्यवस्था मिलाउने,
- राष्ट्रिय वन क्षेत्र, सरकारी घर जग्गा हस्तान्तरण, जग्गा सट्टाभर्ना, मुआब्जा, वन उपयोग तथा अन्य प्रयोजनलाई वन क्षेत्र उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यहरू गर्ने,
- अन्य प्रयोजनका लागि उपलब्ध गराईएको वन क्षेत्रको अभिलेख राख्ने, नियमित अनुगमन तथा मूल्यांकन गरी, गराई पृष्ठपोषण गर्ने,
- वृहत जलाधार, जलाधार, उप जलाधार तथा सुक्ष्म जलाधारहरूको अध्ययन अनुसन्धान गर्ने, गराउने,

- मरुभूमीकरण तथा भूमीको क्षयीकरणलाई सम्बोधन हुने कार्यक्रमहरूको लागि प्राविधिक एंव आर्थिक सहयोग जुटाउन प्रस्तावहरूको मस्तौदा तयार गर्ने,
- सिमसार तथा ताल तलैया क्षेत्रहरूको संरक्षण, व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्ने गराउने,
- नदी प्रणालीमा आधारित बृहत जलाधार संरक्षण योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनका लागि नीतिगत सहजीकरण गर्नु गराउनुको साथै भू-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन सम्बन्धी आयोजनाहरूको कार्यक्रम गर्न समन्वय तथा सहजीकरण गर्ने, गराउने,
- बाढी-पहिरो जस्ता प्राकृतिक प्रकोप न्यूनीकरण सम्बन्धी आवश्यक रणनीतिक योजनाहरूको अवधारणा बनाई प्रदेश तहसँग समेत आवश्यक सहकार्य र समन्वयको वातावरण सिर्जना गर्ने,
- विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि आवश्यकता अनुसार अन्य निकायहरूसँग समन्वय तथा सहजीकरण गर्ने, गराउने,
- राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण कार्यक्रम कार्यान्वयनमा समन्वय तथा सहजीकरण गर्ने, गराउने,
- भू तथा जलाधार व्यवस्थापन सम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान तथा जलाधार सूचना प्रणालीको विकास गर्ने, गराउने,
- मरुभूमीकरण, भूमीको क्षयीकरण तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय कार्यक्रमहरूको सम्पर्क विन्दु भई कार्य गर्ने,
- यस महाशाखालाई तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरू गर्ने।

(४) वातावरण तथा जैविक विविधता महाशाखा

- वातावरण तथा जैविक विविधता सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमामा आवश्यक सहजीकरण गर्ने, गराउने,
- वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन प्रतिवेदन अध्ययन, स्वीकृति एंव सम्बन्धित कार्य गर्ने, वातावरणीय अनुगमन तथा परीक्षणका लागि आवश्यक व्यवस्था गर्ने, गराउने,
- प्रदूषण नियन्त्रण गर्नका लागि आवश्यक मापदण्ड निर्माण, कार्यान्वयन तथा अनुगमन लगायतका कार्यहरू गर्ने,
- प्राकृतिक स्रोतमा पर्ने वातावरणीय असरहरूको मूल्याङ्कन गर्ने, गराउने र सो सम्बन्धी प्राविधिक राय उपलब्ध गराउने,
- वातावरणीय मापदण्ड विकासका लागि अन्य मुलुकहरूमा अबलम्बन भइरहेका मापदण्डहरूलाई देश भित्र लागू गर्नका लागि अनुसन्धान गर्न सहयोग पुर्याउने,
- उद्योगहरूलाई सोझै वा स्थानीय निकायहरू मार्फत प्रदूषण नियन्त्रण प्रमाणपत्र जारी गर्ने गराउने कार्यमा सहयोग पुर्याउने,
- वनजगंल एंव वनजन्य वस्तुको संरक्षणको प्रयासमा प्रदूषण नियन्त्रण कार्यलाई प्राथमिकता दिनको लागि आवश्यक मार्गचित्र तयार गर्ने, गराउने,

- वातावरण संरक्षण कोष विकास एवं विस्तार गर्नका लागि आवश्यक कार्य गर्ने, गराउने,
- वातावरण संरक्षण परिषद्को बैठक आयोजना गर्ने,
- वातावरण संरक्षण कोषबाट गरिने वार्षिक कार्यक्रम तर्जुमा सम्बन्धी कार्य गरी कार्यान्वयन गर्ने गराउने सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने,
- विकिरण तथा हानीकारक रसायनको आयात निर्यात नियमनका साथै अन्य क्षेत्रमा भएको प्रयोगबाट जनजीवनमा पर्ने र पर्न सक्ने प्रभाव बारे अध्ययन गरी आवश्यक सुरक्षा प्रणाली अवलम्बनका लागि सिफारिश गर्ने,
- वातावरण संरक्षण तथा प्रवर्द्धन एवं व्यवस्थापनको लागि वातावरणीय सुशासन सम्बन्धी कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,
- राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त आयोजना सहजीकरणसंग सम्बन्धित कामको समन्वय गर्ने,
- जैविक विविधतासँग सम्बन्धित अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धिहरूको सम्पर्क विन्दु भई काम गर्ने,
- जैविक विविधतासंग सम्बन्धित राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय कानून कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,
- जैविक विविधता सम्बन्धी क्षमता विकासका कार्य गर्ने, गराउने,
- जैविक विविधताको अभिलेखीकरण तथा पंजीकरण सम्बन्धी विषयमा समन्वय गर्ने,
- जैविक विविधता सम्बन्धी महासन्धि तथा अभिसन्धिहरूको राष्ट्रिय रणनीति तथा कार्ययोजना एवं राष्ट्रिय प्रतिवेदन तयारी गर्ने कार्य गर्ने, गराउने,
- जैविक विविधता सम्बन्धी भू-परिधीय कार्यक्रम र आयोजनाहरूको समन्वय र सहकार्य गर्ने, गराउने,
- जैविक विविधता संरक्षणमा परस्थानीय प्रजातिको संरक्षणको लागि बनस्पति उद्यान र प्राणी उद्यान लगायत हात्तीसार, चिडियाखाना व्यवस्थापन सम्बन्धी समन्वय गर्ने,
- वन जैविक प्रविधि सम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान तथा प्रविधि विकास सम्बन्धी काम गर्ने, गराउने,
- यस महाशाखालाई तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरू गर्ने।

(५) सहभागितामूलक वन महाशाखा

- समुदायमा आधारित वन व्यवस्थापन पद्धति सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमामा आवश्यक सहजीकरण गर्ने, गराउने,
- सामुदायिक वन, साझेदारी वन, गरिबमुखी कबुलियती वन, धार्मिक वन, मध्यवर्ती क्षेत्रका वन लगायत सहभागितामूलक वन व्यवस्थापन पद्धतिहरू सम्बन्धी अभिलेख राखे,
- सामुदायिक वन, साझेदारी वन, गरिबमुखी कबुलियती वन, धार्मिक वन, मध्यवर्ती क्षेत्रका वन लगायत सहभागितामूलक वन व्यवस्थापन पद्धतिहरू सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान गर्ने, गराउने,
- वन पैदावारमा आधारित उद्यम तथा उद्योगहरूको स्थापना, विकास र प्रवर्द्धनका लागि आवश्यक व्यवस्था गर्ने,

- वन प्रमाणीकरण (Forest Certification) का लागि आवश्यक समन्वय गर्ने,
- संरक्षणमुखी, उत्पादनमुखी एवं पर्याप्तर्टन प्रवर्द्धनमुखी सामुदायिक वनहरूमा दिगो व्यवस्थापनको सिद्धान्त बमोजिम व्यवस्थापन गर्न आवश्यक राष्ट्रिय नीति एवं मापदण्ड तयारी सम्बन्धी कार्यहरू गर्ने, गराउने,
- उत्पादनमुखी सामुदायिक वनहरूको दिगो व्यवस्थापनका राष्ट्रिय आधार र सूचकहरू निर्माणका लागि आवश्यक सहजीकरणका कार्यहरू गर्ने, गराउने,
- सामुदायिक वनभित्रका वन्यजन्तुको संरक्षणका लागि आवश्यक समन्वय र सहजीकरण गर्ने,
- सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कोष परिचालन बारे राष्ट्रिय नीति एवं कानून निर्माण सम्बन्धी कार्यहरू गर्ने, गराउने,
- सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरूको संस्थागत दिगोपना, समावेशी प्रतिनिधित्व एवं निर्णय प्रक्रियामा सहभागिताको लागि नीतिगत कार्यहरू गर्ने गराउने,
- सहभागितामूलक वन डढेलो नियन्त्रण एवं रोकथाम सम्बन्धी नीतिगत कार्यहरू गर्ने, गराउने,
- वन श्रमिक, वन हेरालु, सामुदायिक वनहरूको संरक्षण, व्यवस्थापनमा आवश्यक दक्ष जनशक्तिको योग्यता तथा कार्यसूचीको मापदण्ड निर्माण सम्बन्धी कार्यहरू गर्ने, गराउने,
- सहभागितामूलक वन व्यवस्थापन पद्धतिहरूको स्थानीय, प्रदेश एवं केन्द्रीय तहसंगको अन्तरसम्बन्ध एवं समन्वय सम्बन्धी आवश्यक राष्ट्रिय कार्यविधिको निर्माण गर्ने, गराउने,
- साझेदारी वनको समूह, स्थानीय, प्रदेश एवं केन्द्रसंगको साझेदारिता, लाभको वितरण सम्बन्धी मापदण्ड निर्माणका लागि समन्वय तथा सहजीकरण गर्ने, गराउने,
- सहभागितामूलक वन व्यवस्थापन समूहहरूको क्षमता विकास, हरित रोजगारीको अध्ययन अनुसन्धान गर्ने, गराउने,
- उच्च मूल्यका वनजन्य जडिबुटी र गैहकाष्ठ वन पैदावारहरूको उत्पादन, प्रवर्द्धन र बजारीकरण प्रवर्द्धन सम्बन्धी आवश्यक व्यवस्था मिलाउने,
- वन तथा वनजन्य उद्योगको लागि कच्चा पदार्थ उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा मापदण्ड तयार गर्ने । साथै सो सम्बन्धी राजध, शुल्क, महशुल आदिको वारेमा राय प्रतिक्रिया उपलब्ध गर्ने, गराउने,
- सहभागितामूलक वन सम्बन्धी गोष्ठीहरूको आयोजना, समन्वय, सहभागिता सम्बन्धी कार्यहरू गर्ने, गराउने,
- पर्वतीय विकाससंग सम्बन्धित कार्यक्रम, बैठक, गोष्ठी र सम्मेलनहरूको आयोजना गर्ने, र भन्नालालयले प्रतिनिधित्व गर्नु पर्ने भए सहभागी हुने,
- यस महाशाखालाई तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

(६) प्रशासन महाशाखा

- भन्नालालय र अन्तरगतका निकायहरूको जनशक्ति व्यवस्थापन, आर्थिक प्रशासन र आन्तरिक व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने,

- मन्त्रालयको जिन्सी व्यवस्थापन र मर्मत सम्भार सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने,
- भौतिक सम्पत्तिको सुरक्षा, मर्मत सम्भार आदि गर्ने, गराउने,
- सार्वजनिक खरिद ऐनःनियमावली बमोजिम सरकारी खरिद सम्बन्धी कार्य गर्ने, खरिद भएको जिन्सी सामानको दाखिला, निरीक्षण र खर्च सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने,
- लिलाम विक्री सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने,
- मन्त्रालय र अन्तरगतका निकायहरूको वेरुजु फछ्यौट गर्ने, गराउने,
- मन्त्रालय र अन्तरगतका निकायहरूको जनशक्ति विकास सम्बन्धी कार्यहरू गर्ने, गराउने,
- मन्त्रालय र अन्तर्गतिका निकायबाट सम्पादित कार्यका विषयमा प्राप्त उजुरी, गुनासा आदिको जाँचबुझ तथा छानविन सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने,
- कर्मचारीहरूको गुनासो सम्बोधन सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने,
- मन्त्रालयको पुस्तकालय व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने,
- कर्मचारीहरूको विभागीय कारबाही तथा पूरस्कार लगायतका कार्यहरू गर्ने गराउने,
- मन्त्रालयसँग सम्बन्धित कर्मचारीहरूको अध्ययन, असाधारण लगायतका विदाहरू सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने,
- अछित्यार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग, सुशासन ईकाई र प्रशासन सुधार सम्बन्धी कार्यको सम्पर्क विन्दुको रूपमा काम गर्ने गराउने,
- वन क्षेत्रको सांगठनिक एवं प्रशासनिक प्रक्रियाको व्यवस्थापन सम्बन्धमा आवश्यक Standard Operating Procedure (SOP) बनाउने,
- मन्त्रालयसँग सम्बन्धित वैदेशिक भ्रमणको मनोनयन सम्बन्धी कार्य गर्ने,
- अन्य शाखा तथा महाशाखाको कार्य विवरणमा अस्पष्टता भएमा स्पष्ट पार्ने,
- यस महाशाखालाई तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

६ सेवा प्राप्त गर्ने लाग्ने दस्तुर र अवधि

प्रचलित कानून अनुसार हुने गरेको ।

७ निर्णय गर्ने प्रक्रिया र अधिकारी

यस मन्त्रालयमा मन्त्रालयको कार्यक्षेत्र भित्र रहेका विषयहरूमा नेपाल सरकारको सरकारी निर्णय प्रकृया सरलीकरण निर्देशिका, २०६५ बमोजिम निर्णय हुने गरेको छ । सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन, २०६४ बमोजिम माग गरिने सूचना सम्बन्धमा सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन, २०६४ को दफा ७ बमोजिम सूचना उपलब्ध गराउने गरिएको छ ।

८ निर्णय उपर उजुरी सुन्ने अधिकारी

यस मन्त्रालयबाट उपलब्ध गराइएको सेवा सेवा प्रवाह उपर चित्त नवुझेको खण्डमा मन्त्रालयका सचिव समक्ष उजुरी गर्ने प्रावधान रहेको छ।

९ सम्पादन गरेको कामको विवरण

(क) यस मन्त्रालय अन्तर्गत निम्न कार्यक्रम/आयोजनाहरू सञ्चालनमा रहेका छन्:

१. वन तथा वातावरण मन्त्रालय
२. नेपाल जलवायु परिवर्तन सहयोग कार्यक्रम
३. रेड फरेष्टि तथा जलवायु परिवर्तन कार्यक्रम
४. पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना
५. राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम
६. सम्बृद्धिका लागि वन
७. स्वच्छ वातावरण कार्यक्रम
८. जलवायु उत्थानशिल चूरे कार्यक्रम
९. वन तथा भू-संरक्षण विभाग
१०. डिभिजन वन कार्यालयहरू (वन सुरक्षा सैनिक समेत)
११. राष्ट्रिय वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम
१२. जलाधार संरक्षण तथा सिमसार व्यवस्थापन कार्यक्रम
१३. प्रकृतिमा आधारित पर्यटन कार्यक्रम
१४. जलाधारमा आधारित जलवायु उत्थानशिल जीविकोपार्जन आयोजना
१५. वनस्पति विभाग
१६. जडिबुटी विकास कार्यक्रम
१७. वनस्पति अनुसन्धान, संरक्षण तथा उद्यान विकास कार्यक्रम
१८. राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा बन्यजन्तु संरक्षण विभाग
१९. राष्ट्रिय निकुञ्ज सुरक्षा टोली (नेपाली सेना)
२०. हातीसारहरू

२१. राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा आरक्ष आयोजना
 २२. वन अनुसन्धान तथा सर्वेक्षण विभाग
 २३. वन अनुसन्धान तथा सर्वेक्षण आयोजना
 २४. वातावरण विभाग
 २५. केन्द्रीय वन तालिम तथा प्रसार केन्द्र
- प्रदेश सरकारलाई सशर्त अनुदान
 - स्थानीय तहलाई सशर्त अनुदान
- (ख) यस अवधिमा यस मन्त्रालयबाट सम्पादन भएका मुख्य मुख्य कार्यहरू निम्न अनुसार रहेका छन्।

(१) योजना, अनुगमन तथा समन्वय महाशाखा

यस महाशाखाबाट मुख्यतया बजेट कार्यक्रम, नीति विशेषण, वैदेशिक समन्वय, अनुगमन तथा तथ्याँक व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यहरू हुने गर्दछन्।

- कार्तिक मसिर र पुष महिनाको नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्ययोजना बमोजिमको प्रगति प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रीपरिषद् कार्यालयको Online Monitoring Portal मा प्रविष्ट गरिएको ।
- मन्त्रालयस्तरीय विकास समस्या समाधान उप समिति बैठक एवम आ.व. २०७८/०७९ को प्रथम त्रैमासिक प्रगति समिक्षा सम्पन्न गरेको ।
- नीति तथा कार्यक्रमको प्रथम त्रैमासिक प्रगति प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रीपरिषद् कार्यालय, राष्ट्रिय योजना आयोगमा पेश गरेको ।
- बजेट बक्तव्य र राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त आयोजनाको प्रथम त्रैमासिक प्रगति श्री अर्थ मन्त्रालयमा पेश गरेको ।
- लैंगिक समावेशिकरण संबन्धी आवस्यक विवरण श्री राष्ट्रिय महिला आयोगमा पेश गरेको ।
- दिगो वन व्यवस्थापनको राष्ट्रिय मापदण्ड तयार गर्न सम्बन्धमा छलफल तथा मस्यौदा लेखन कार्य भैरहेको ।
- वन नियमावली, २०७८ उपर कार्यदलले तयार पारेको मस्यौदा अर्थ मन्त्रालयमा राय सुझावको लागि पठाईएकोमा प्राप्त राय सुझाव तथा अन्य राय सुझाव एकिकृत गरि कानून न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालयमा पठाउने कार्य भै रहेको ।
- वन्यजन्तुमैत्री पूर्वाधार निर्माण निर्देशिका, २०७८ स्वीकृतको लागि मिति २०७८/०९/१३ मा मन्त्रीज्यूवाट स्वीकृत भै मन्त्रीपरिषद् मा निर्णयको लागि प्रस्ताव पेश भएको ।

- फेवा तालको जलाधार क्षेत्रलाई संरक्षित जलाधार क्षेत्र घोषणा गर्ने सम्बन्धि प्रस्ताव मन्त्रिपरिषद् मा पठाइएको ।
- कार्यविधि तयारमा सहयोग
 - आ.व. २०७८/७९ को लागि एकीकृत भू परिधि व्यवस्थापन आयोजनाको कार्यान्वयन कार्यविधि २०७८
 - नेपाल जलवायु परिवर्तन सहयोग कार्यक्रम-२ कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि २०७८
 - पारिस्थितिकीय प्रणालीमा पुनर्स्थापना मार्फत जलवायु अनुकूलित प्राकृतिक पूँजि तथा ग्रामिण जीविकोपार्जनका लागि पारिस्थितिकीय प्रणालीमा आधारित अनुकूलन आयोजना, Eba-II कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि २०७८
- मन्त्रालयत अन्तरगत रहेका आयोजनहरूलाई राष्ट्रिय आयोजना बैकमा प्रविष्टी गर्न सहयोग ।
- आ.व. २०७८/७९ को बार्षिक विकास कार्यक्रमको सिलिङ्ग प्रस्ताव गरी राष्ट्रिय योजना आयोगमा पठाइएको ।
- मध्यम कालिन खर्च संरचनाको मस्यौदा तयार गरी राष्ट्रिय योजना आयोगमा पठाइएको ।
- मन्त्रालय अन्तरगत निकायहरूबाट आएको बजेट/कार्यक्रम संशोधन, रकमान्तर सम्बन्धि फायल हरू आवस्यक कार्यार्थ श्री अर्थ मन्त्रालयमा पठाइएको ।

(२) वातावरण तथा जैविक विविधता महाशाखा

यस महाशाखाबाट मुख्यतया जैविक विविधता संरक्षण तथा वातावरण संरक्षण सम्बन्धी कार्यहरू सञ्चालन हुने गरेका छन् । आ.वा. २०७८/७९ को दोश्रो त्रैमासिक अवधिमा भएको उपलब्धि तपशिल बमोजिम रहेका छन् ।

१. सम्मानित सर्वोच्च अदालतको मिति २०६७/०४/२१ मा जारी आदेशानुसार गठीत प्राविधिक समितिवाट अनुगमन

- महाकाली क्षसर एण्ड वालुवा प्रशोधन प्रा.लि., पुर्नवास न.पा., कञ्चनपुर ।
- इटर्न एप्लिगेट उद्घोग प्रा.लि., बेलवारी, मोरङ्ग ।

तालिका: २ यस अवधिमा भएका वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन प्रतिवेदन (EIA) स्वीकृत

महिना	योजना/आयोजना	स्वीकृत मिति
मंसिर	Establishment of Effective Mobile (BTS Tower) in Annapurna Base Camp, Myagdi and Mustang	२०७८/८/८
	Tamor Khola-5 Hydropower Project (37.50MW), Taplejung	२०७८/८/१६
	एन्फा बहुउद्देश्यीय फुटबल ट्रेनिङकल सेन्टर, कास्की	२०७८/८/२०
	Gorkha Polytechnic College and Research Centre, Banke	२०७८/८/२०
	गोडहुवा-कुम्वर-वेतहनी-नेपालगञ्ज-मानखोला सडक	२०७८/८/२२
	Chinnamasta Hospital, Rajbiraj, Saptari	२०७८/८/२२
	Ghatte Khola Small Hydropower Project (990kw), Sindhupalchok	२०७८/८/२२

	Poultry Farm of Kisan Egg, Gandaki Province, Nawalparasi	२०७८/८/२२
	लगडी-गडयानी-जामदह-साधुरे सडक मध्यपहाडी लिङ्ग सडक	२०७८/८/२६
	नोबल अस्पताल विराटनगर	२०७८/८/२९
पुस	सैनामैना नगरपालिकाको ठोस फोहरमैला व्यवस्थापन आयोजना	२०७८/९/१
	बेनी कालीगण्डकी जल विद्युत आयोजना	२०७८/९/५
	सर्वोत्तम स्टील्स	२०७८/९/९
	लामिरह बहुउद्धेशिय आयोजना	२०७८/९/९
	Laying optical fiber and wireless hybrid network in Solukhumbu District	२०७८/९/९
	तल्लो अरुण जलविद्युत आयोजना ६७९ मे.वा.	२०७८/९/२०

तालिका: ३ यस अवधिमा भएका पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याकृति प्रतिवेदन स्वीकृत

महिना	योजना/आयोजना	स्वीकृत मिति
पुस	अप्पर मस्याङ्गदी-२ आयोजना ३२७ मे.वा	२०७८/९/९

तालिका: ४ यस अवधिमा क्षेत्र निर्धारण प्रतिवेदन (SD) तथा कार्यसूचि (ToR) स्वीकृत

महिना	योजना/आयोजना	स्वीकृत मिति
कार्तिक	जालपादेवी केबलकार आयोजना, लम्कीचुहा न.पा. कैलाली	२०७८/७/११
मंसिर	फुकोट कर्णाली अर्ध जलाशययुक्त जलविद्युत आयोजना (४८० मे.वा.), कर्णाली प्रदेश	२०७८/८/८
	बेतन कर्णाली अर्धजलाशययुक्त जलविद्युत आयोजना (४३९ मे.वा.), सुखेत र अक्षाम	२०७८/८/८
	जलदुल्ला अर्धजलाशययुक्त जलविद्युत आयोजना (१०६ मे.वा.), डोल्पा	२०७८/८/८
	नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्, कैलाली	२०७८/८/२०
	कफी विकास केन्द्र, गुल्मी	२०७८/८/२०
	Upgrading/New Construction of Malekhu-Lothar Road Section (39.846 KM), Dhading and Chitwan	२०७८/८/२४
	Upgrading/New Construction of Mugling-Aanbukhaireni Road Section (9.384 KM), Chitawan, Gorkha and Tanahu	२०७८/८/२४
	लम्की शाखा नहर विस्तार आयोजना, लम्कीचुहा, कैलाली	२०७८/८/२६
	सेन्ट्रल मल विराटनगर	२०७८/८/२७
	लाशिक्याप धो सडक खण्ड (३७.५ कि.मी.), स्तरोन्नति तथा नयाँ सडक निर्माण, डोल्पा	२०७८/८/२७
	पथरिया कान्द्रा विस्तार नहर, कैलाली	२०७८/८/२७
	दुनै लाशिक्याप सडक खण्ड (१७.५ कि.मी.), स्तरोन्नति, डोल्पा	२०७८/८/२७
	कर्णाली नदी नियन्त्रण कार्य, बर्दिया	२०७८/८/२७
	नेपाल ए.पि.एफ. अस्पताल, बागमति प्रदेश	२०७८/८/२९
पुस	होङ्ग खोला जल विद्युत आयोजना (२८.९ मे.वा.)-सोलुखुम्बु	२०७८/९/१

लुम्बिनी रारा सडकको रुकुम जाजरकोट खण्ड, कर्णाली प्रदेश	२०७८/९/२
अप्परमादी जल विद्युत आयोजना	२०७८/९/५
भुरुण्डी खोला जल विद्युत आयोजना	२०७८/९/५
गैरिटार-तुम्राखाद-चिसापानी सडक, १०२ कि.मी.-कैलाली, अक्षाम र सुखेत	२०७८/९/५

तालिका: ५ यस अवधिमा वातावरणीय प्रभाव अध्ययन गर्न सहमति प्रदान गरिएका योजना /आयोजना

महिना	योजना/आयोजना	निर्णय मिति
पुस	अपर संखुवा खोला जल विद्युत आयोजना ४० मे.वा.- ह्याप्पी इनर्जी माधिल्लो तमोर ए जल विद्युत आयोजना ६० मे.वा.- युनियन हाइड्रोपावर	२०७८/९/१३ २०७८/९/६

तालिका: ६ यस अवधिमा भएका वन/संरक्षित क्षेत्रमा अध्ययन/अनुसन्धान गर्न सहमति प्रदान

अध्ययन अनुसन्धानको विषय	सम्बन्धित निकाय	नेपाली नागरिक	बिदेशी	अध्ययन/अनुसन्धान गर्ने स्थान	समयावधि
"Phylogeny & biogeography of the Plant Lineage Lonicera (Caprifoliaceae) with a focus on <i>Isoxylosteum</i> clade"	Yala University, USA	-	१	नेपालका क्षेत्रहरूमा विभिन्न	२७ अक्टोबर २०२१ देखि ३० अगस्ट २०२३ सम्म
An investigation into the occurrence and impact of <i>Mycobacterium tuberculosis</i> complex in the Greater-One horned Rhinoceros (<i>Rhinoceros Unicornis</i>) in Nepal	Hokkaido University, Japan	-	१	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज र बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्जमा	२०२२ देखि २०२५ सम्म
Engaging with Himalayan belief systems as a platform to approach climate change	University of Cambridge, UK	-	१	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज र त्यसको मध्यवर्ती क्षेत्रमा	१ जनवरी २०२२ देखि ३१ जुलाई २०२२ सम्म
Engaging with Himalayan belief systems as a platform to approach climate change	University of Cambridge, UK	-	१	कञ्चनजङ्घा क्षेत्रमा संरक्षण	१० नोभेम्बर २०२१ देखि १५ मे २०२२ सम्म

८. वातावरणीय प्रभाव अध्ययन स्वीकृतिका लागि पेश भएको प्रतिवेदन उपर विज्ञहरु सम्मिलित समितिको बैठक – ४८ पटक

(३) जलवायू परिवर्तन व्यवस्थापन महाशाखा

तालिका: ७ यस महाशाखाबाट मुख्यतया जलवायू परिवर्तन न्यूनिकरण तथा अनुकूलन सम्बन्धी कार्यहरु संचालन हुने गरेका छन्।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	मिति/समय/अवधि	मुख्य सहभागी	उपलब्धी
१	पारिस्थितिकीय प्रणलीमा अधारित अनुकूलन (EbA) कार्यक्रम सम्बन्धि संचार माध्यमको लागि ३ दिने तालिम, सत्यान र आद्याम	२०७८/०७/८ देखि १४	स्थानीयपत्रकार, कूल सहभागी ४२, महिला ९	स्थानीय पत्रकारद्वारा पारिस्थितिकीय प्रणलीमा अधारित अनुकूलन सम्बन्धि लेख, रचना प्रकाशन तथा सो सम्बन्धि डकुमेन्टी निर्माण सम्बन्धि ज्ञान हासिल ।
२	जिल्लास्तरिय सरकारी अधिकृतहरूलाई पारिस्थितिकीय प्रणलीमा अधारित अनुकूलन(EbA)कार्यक्रम सम्बन्धि योजना तथा कार्यान्वयन सम्बन्धि २ दिने तालिम, आद्याम, सत्यान र दोलखा	२०७८/०७/२८ देखि २०७८/०८/१९	वन, कृषि तथा पशुसेवा अधिकृतहरू, कूल ६० सहभागी, महिला ६	जिल्ला स्तरिय संवन्धि अधिकृतहरू द्वारा पारिस्थितिकीय प्रणलीमा अधारित अनुकूलन सम्बन्धि कार्यक्रमको योजना तर्जुमा सम्बन्धि ज्ञान हासिल।
३	समुदाय स्तरिय पारिस्थितिकीय प्रणलीमा अधारित अनुकूलन (EbA) कार्यक्रम सम्बन्धि योजना तथा कार्यान्वयन २ दिने तालिम (दोलखा, सत्यान र आद्यामका १० पालिकाहरूमा	२०७८/०७/२४ देखि ८/२४	सामुदायिक वन तथा वाढ अध्यक्ष, कार्यकारी प्रमुख, कुल २४५, महिला ७३	पारिस्थितिकीय प्रणलीमा अधारित अनुकूलन सम्बन्धि कार्यक्रमको योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन सम्बन्धि ज्ञान हासिल।
४	अभिमुखिकरण तालिम कार्यक्रम, विराटनगर र पोखरा, १ दिनो	२०७८/०९/०९ (विराटनगर), २०७८/०९/०९ (वन विज्ञान अध्यन संस्थान, पोखरा)	विधार्थी, कुल २०० जना	स्नातक, स्नातकोत्तर तथा विधावार्डिका विधार्थीहरूले EbA सहयोगमा हुने अनुसन्धानत्मक खोज सम्बन्धी अभिमूल्खीकरण।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	मिति/समय/अवधि	मुख्य सहभागी	उपलब्धी
५	जलवायु सूचना प्रणाली मूर्द्धाकरण कार्यशाला, १ दिने साते वटा प्रदेशमा ११ दिने	२०७८।८।३ दोब्बा २०७८।८।२६ मम्म	सरकारी, गैर सरकारी तथा नागरिक समाज	नेपाल सरकारने बनाउन लागेको गर्चिय अनुकूलन योजना सम्बन्धी जानकारी तथा अभिमूर्द्धाकरण।
६	Program on Developing NDC Implementation Plan (Energy sector)	२०७८।७।९ र १०	उर्जासँग सम्बन्धित सरोकारवाला सरकारी तथा गैर सरकारी तथा नागरिक समाज गरी ३१ जना सहभागी	NDC implementation plan बनाउने सम्बन्धमा सरोकारवालाहरुसँग छलफल
७	Program on Developing NDC Implementation Plan (Agriculture sector)	२०७८।९।५ र ६	कृषिसँग सम्बन्धित सरोकारवाला सरकारी, गैर सरकारी तथा नागरिक समाज गरी ४७ जना सहभागी	NDC implementation plan बनाउने सम्बन्धमा सरोकारवालाहरुसँग छलफल
८	Capacity Building Training in Gandaki Province	२०७८।९।१४ र १५	सरकारी, गैर सरकारी तथा नागरिक समाज गरी ५४ जना सहभागी	जलवायु परिवर्तन सम्बन्धमा सहभागीहरुको क्षमता अभिवृद्धि

(४) सहभागितामूलक वन महाशाखा

यस महाशाखाबाट मुख्यतया समुदायमा आधारित वन व्यवस्थापन पद्धतिहरुसँग सम्बन्धित कार्यहरु सम्बन्धी कार्यहरु हुने गर्दछन्।

- अन्तर्राष्ट्रीय पर्वतीय दिवस (११ डिसेम्बर २०२१) तदनुसार २०७८ मंसीर २५ गतेको उपलक्ष्यमा दिगो पर्वतीय पर्यावरण विषयक अन्तरक्रिया कार्यक्रम आयोजना गरिएको
- अन्तर्राष्ट्रीय दिगो पर्वतीय विकास वर्ष, २०२२ लाई वर्ष भरि मनाउन विभिन्न सरोकारवाला संघसंस्थाहरुसँग समन्वय वैठक राखिएको
- काठमाण्डौ उपत्यका भित्रका सार्वजनिक हरियाली क्षेत्रको नक्सांकन सम्बन्धी कार्य भइरहेको
- समुदायमा आधारित वन व्यवस्थापन विषयमा नीतिगत राय परामर्श उपलब्ध गराइएको

(५) वन तथा जलाधार महाशाखा

तालिका: ८ यस महाशाखाबाट मुख्यतया वनक्षेत्रको जग्गा अन्य प्रयोजनको लागि उपलब्ध गराउने प्रकृया सम्बन्धी कार्यहरू तथा राष्ट्रिय वन सम्बन्धी कार्यहरू हुने गर्दछन्। यस महाशाखा बाट दोश्रो त्रैमासिक अवधि मा तपशिल बमोजिम क्रियाकलापहरू संचालन बेका छन्।

सि.नं	क्रियाकलाप	उपलब्धि
१.	वन क्षेत्र भोगाधिकार सम्बन्धी कार्यकक्ष स्थापना Upgrading Digitization Chamber)	कार्य कक्ष स्थापना भएको
२.	वन क्षेत्र जग्गा अन्य प्रयोजनको लागि उपलब्ध गराउने क्षेत्रफल सिमा निर्धारण सम्बन्धी मापदण्ड निर्माण।	कार्य दल तथा कामको लगत ई. तैयारी भएको
३.	वन क्षेत्र भोगाधिकार दिएको आयोजनाहरूको स्थलगत फिल्ड अनुगमन तथा रिपोर्ट प्रकाशन।	३ ठाँउको स्थलगत अनुगमन निरीक्षण भएको तथा केही हुने प्रकृयामा रहेको
४.	UNCCD कार्यान्वयन सम्बन्ध सरोकारवालासँग संयुक्त अनुगमन तथा प्रतिवेदन तयारी।	कामको लगत ई. तैयारी भएको

अन्य गरिएका कार्यहरू

५	वन ऐन २०७६ दफा १५ बमोजिम फूलचोकी-गोदावरी वन संरक्षण क्षेत्र (करिब २१.२९ वर्ग कि.मी. क्षेत्रफल) घोष्णा गर्ने सम्पूर्ण कार्य सम्पन्न भई अन्तिम चरणमा रहेको।
६	वैसिन रणनीति तथा कार्ययोजना २०२०-२०३० को मिटिङ भएका जसको निर्णय: क) कार्य योजना Rewrite गर्ने। ख) Watershed Principles: Land Stabilization & Rain Water Conservation अनुसार गर्ने। ग) नेपालको भोगोलिक Fragile Geology & Intensive Rainfall: Focus Programme with desertification कम गर्ने। घ) प्राकृतिक उपलब्धता बढाउन प्राथमिकता दिएर Intrigated Conservation and Development Programs गर्ने। ड) Ecological Balance कायम गर्ने रणनीति तथा कार्यकम राख्ने।
७	अतिकमित भएको तथा हुने वन क्षेत्रलाई रोक्ने तथा फिर्ता ल्याउने निर्देशनात्मक आदेश तथा अखिलयार दुरुपयोग अनुधान आयोगको समेत पत्रको लागु हुने गरी पत्राचार ७ वटै प्रदेश अन्तर्गत वन तथा वातावरण मन्त्रालय तथा वन तथा भू संरक्षण विभाग र राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्य जन्तु विभागलाई सो अन्तर्गत कार्यालयबाट कारबाही हुने गरी भएको।
८	राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागको महानिर्देशक श्री रामचन्द्र कंडेल ज्यूको संयोजकत्वमा नेपाल सरकार (मा. मन्त्रिस्तर)को मिति २०७८/१०/१६ गतेको निर्णयानुसारकोशी टप्पु र शुक्लाफाँटा जग्गा समस्या समाधान अध्ययन कार्यदल गठन।
९	नेपाल सरकार मन्त्रि परिषदबाट वन क्षेत्र उपलब्ध गराउनेको लगत तथा कार्यान्वयन हुने Online Entry गर्ने गरिएको।

तालिका: ९ यस अवधिमा विभिन्न योजना/आयोजनालाई बन क्षेत्र को जग्गा अन्य प्रयोजन को लागि उपलब्ध गराएको विवरण तपशिल बमोजिम रहेको छ ।

सि. न	प्रस्तावकको नाम	योजनाको नाम	स्थान	बनको क्षेत्रफल	मन्त्री परिषदको निर्णय मिति
१३	५०५३ रङ्गा मन्त्रालय	नेपाली सेनालाई जंगलबार फायर शिक्षालय	बारा जितपुर सिमरा		२०७८/०८/१३
१४	५०५० मकरीगाड ३३ के.भी.प्रसारण लाईन	मकरीगाड ३३ के.भी.प्रसारण लाईन	दारचुला	९.५०७ हे.	२०७८/०८/१३

(६) प्रशासन महाशाखा

यस महाशाखावाट मुख्यतया कर्मचारी व्यवस्थापन तथा आन्तरिक प्रशासनिक सम्बन्धी कार्यहरु सञ्चालन हुने गरेका छन्

- मन्त्रालयको उच्च व्यवस्थापन समुहका वैठकहरु (SMT) सञ्चालन
- कर्मचारी हाजिरी व्यवस्थापन ।
- वेरुजू फछ्यौट सम्बन्धी कार्य ।
- कर्मचारी आन्तरिक कार्य व्यवस्थापन ।
- मन्त्रालयको पुस्तकालय व्यवस्थापन ।
- मन्त्रालयको विभिन्न सामानहरुको खरिद कार्य एवं जिन्सी व्यवस्थापन ।
- कर्मचारी अवकाश प्रकृया सहजिकरण ।
- कर्मचारिको नियमित सरुवा वढुवा विदा काज मनोनय सम्बन्धी कार्य ।
- विभिन्न राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रियस्तरका संघसंस्थाहरुको फोकल पर्सन तोक्ने सम्बन्धी कार्य

तालिका: १० यस अवधिमा प्राप्त उजुरी तथा गुनासो र सो सम्बन्धी भएको कार्यबाहीको विवरण

क्र. सं.	उजुरी पठाउने निकाय	उजुरीको अवस्था	कार्ति क	मङ्गिस र	पुष	जम्मा	कैफियत
१.	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयबाट प्राप्त उजुरी/गुनासो	प्राप्त गुनासो सझ्या	१	०	१	२	
		फछ्यौट भएका गुनासो	३	०	०	३	
		प्रक्रियामा रहेका गुनासो					
२.		प्राप्त उजुरी सझ्या	२	२	३	७	
		फछ्यौट भएका उजुरी	०	०	६	६	

	हेलो सरकार कक्षबाट प्राप्त गुनसो/उजुरी	प्रक्रियामा रहेका उजुरी					
३.	अखितयार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगबाट प्राप्त उजुरी/गुनासो	प्राप्त उजुरी सङ्ख्या	३	८	९	२०	
		सुझाव तथा निर्णय कार्यान्वयन					
		फछ्यौट भएका उजुरी	३	१	२	६	
		प्रक्रियामा रहेका उजुरी					
४.	यस मन्त्रालयमा दर्ता भएका उजुरी/गुनासो	प्राप्त उजुरी सङ्ख्या	२	२	०	४	
		फछ्यौट भएका उजुरी	६	०	१	७	
		प्रक्रियामा रहेका उजुरी					
५.	राष्ट्रिय सतर्कता केन्द्रबाट प्राप्त उजुरी/गुनासो	प्राप्त उजुरी सङ्ख्या	०	१	०	१	
		फछ्यौट भएका उजुरी	०	०	०		
		प्रक्रियामा रहेका उजुरी					
जम्मा उजुरी संख्या						३४	
फछ्यौट भएका उजुरी सङ्ख्या						२२	
प्रक्रियामा रहेका उजुरी सङ्ख्या						०	
फछ्यौट प्रतिशत						६४.७%	

१० सार्वजनिक निकाय प्रमुख र सूचना अधिकारीको नाम र पद

कार्यालय प्रमुखको नाम: डा. पेम नारायण कडेल
पद: सचिव

मन्त्रालयको प्रबक्ताको नाम: मेघनाथ काफले

पद: सहसचिव (प्राविधिक)

सम्पर्क नं: ९८४९५९९९९९४

इमेल: megnath.kafle@nepal.gov.np

मन्त्रालयको सूचना अधिकारी नाम: राम सिंह थापा

पद: उपसचिव (प्राविधिक)

इमेल: infoofficer@mofe.gov.np

तालिका: १० यस मन्त्रालय मातहत रहेका विभाग, केन्द्र तथा निकायहरूका सूचना अधिकारीहरूको विवरण

क्र. स.	विभाग, केन्द्र तथा निकायको नाम	सूचना अधिकारीको नाम	सम्पर्क इमेल
१	वन तथा भूसंरक्ष विभाग	सबनम पाठक	info@dofsc.gov.np

२	राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग	वेद कुमार ढकाल	hbacharya07@gmail.com
३	वनस्पति विभाग	तारादत्त भट्ट	tdbhatt@gmail.com
४	वातावरण विभाग	शंकर प्रसाद पौडेल	Shankar_prasad_paudel@yahoo.com
५	वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र	राज कुमार गिरी	info@frtc.gov.np
६	रेड कार्यान्वयन केन्द्र	यज्ञमूर्ति खनाल	yajnamurti@gmail.com
७	नेपाल वन निगम लिमिटेड	शुष्मा आचार्य	acharyashusmaji@gmail.com
८	वन पैदावार विकास समिति		fpdb2033@gmail.com
९	राष्ट्रपति चुरे तराईमधेस संरक्षण विकास समिति	शंकर कुमार गिरी	mail@chureboard.gov.np
१०	राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष		info@ntnc.org.np
११	जडीबुटी उत्पादन तथा कम्पनी लिमिटेड	रेवती राज अधिकारी	r.adhikari@hppcl.com.np
१२	राष्ट्रिय ताल संरक्षण विकास समिति		taal@nepallake.gov.np

११ ऐन, नियम, विनियम वा निर्देशिकाको सूची

यस मन्त्रालयको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित बिद्यमान राष्ट्रिय नीति तथा मूल्य ऐन, नियम, विनियम वा निर्देशिका वा सूचनाहरू निम्न बमोजिमका रहेका छन् ।

(क) राष्ट्रिय नीति तथा रणनीतिहरू

१. राष्ट्रिय वन नीति, २०७५
२. राष्ट्रिय जलवायू परिवर्तन नीति, २०७६
३. राष्ट्रिय वातावरण नीति, २०७६
४. राष्ट्रिय कृषि वन नीति, २०७६
५. राष्ट्रिय सिमसार नीति, २०६९
६. राष्ट्रिय वन अनुसन्धान रणनीति, २०७३
७. जडीबुटी एवं गैरकाष्ठ वन पैदावर नीति, २०६९
८. वनक्षेत्रको रणनीति (सन् २०१६-२०२५)
९. राष्ट्रिय रेड प्लस रणनीती, सन् २०१८

(ख) ऐन, नियम, कानूनहरू, निर्देशिका, कार्ययोजना

- वन ऐन, २०७६
- राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा बन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९
- भू तथा जलाधार संरक्षण ऐन, २०३९
- संकटापन्न बन्यजन्तु तथा बनस्पतिको अन्तरराष्ट्रिय व्यापार नियन्त्रण ऐन, २०७३
- राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष ऐन, २०३९
- वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६
- रेडियोधर्मी पदार्थ (उपयोग तथा नियमन) ऐन, २०७७
- वन नियमावली, २०५१
- संकटापन्न बन्यजन्तु तथा बनस्पतिको अन्तरराष्ट्रिय व्यापार नियन्त्रण नियमावली, २०७६
- राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा बन्यजन्तु संरक्षण नियमावली, २०३०
- वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७
- भू तथा जलाधार संरक्षण नियमावली, २०४१
- नेपाल वन सेवा (गठन, समूह, तथा श्रेणी) विभाजन र नियुक्ति नियमहरू, २०५१
- मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली, २०५२
- संरक्षण क्षेत्र सरकारी व्यवस्थापन नियमावली, २०५७
- संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली, २०५३
- बन्यजन्तु आरक्ष नियमावली, २०३४
- हिमाली राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली, २०३६
- खसड राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली, २०४४
- बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली, २०५३
- कञ्चनजङ्गा संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली, २०६४
- शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली, २०७६
- काठ दाउरा संकलन तथा विक्रि वितरण निर्देशिका, २०७३
- सामुदायिक बन उपभोता समुहको आर्थिक कार्यविधि निर्देशिका, २०७३
- राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त योजनाको लागि राष्ट्रिय बन क्षेत्र प्रयोग गर्ने सम्बन्धी मापदण्ड सहितको कार्यविधि, २०७६
- सामुदायिक बनको काठ दाउरा संकलन तथा विक्रि वितरण निर्देशिका, २०७१
- बन्यजन्तुबाट हुने क्षतिको राहत सहयोग निर्देशिका, २०६९
- सुनाखरी संकलन तथा खेती विकास (कार्यविधि) निर्देशिका, २०६९
- सामुदायिक बनको निर्देशिका, २०५२
- खोटो संकलन (कार्यविधि) निर्देशिका, २०६४

- जिल्ला बन पैदावर आपूर्ति समितिको (कार्यविधि) निर्देशिका, २०६३
- निर्जी बन निर्देशिका, २०६८
- सरक्षित क्षेत्रमध्ये भौतिक पूर्वाधारहरु निर्माण एवं सञ्चालन सम्बन्धी कार्यनीति, २०६५
- जलवायू परिवर्तन सम्बन्धी लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरण रणनीति तथा कार्ययोजा (२०७३-२०८४)
- काठमाण्डौ उपत्यकाका लागि वायू गुणस्तर व्यवस्थापन कार्ययोजना, २०७६

(ग) प्रदुषण नियन्त्रिकरणका लागि नेपाल राजपत्रमा प्रकाशित सूचनाहरु

- Scrap Plastic & Recycled granules को आयातमा प्रतिबन्ध गरिएको ।
- व्यापारिक प्रयोजनको लागि कुनै पनि Second Hand सामानहरु जस्तै टेलिभिजन, फ्याक्स, फ्रिज, रेफ्रिजेरेटर, एयर कन्डिसनर, फोन, कम्प्युटर, फ्रिन्टर, फोटोकपी, फ्यान, अफसेट मेशिन, ओभन, वासिङ मेशिन, ड्र्यार मेशिन आदि सामानहरुको आयातमा प्रतिबन्ध गरिएको । साथै वायु प्रदूषणमा बृद्धि गर्न सक्ने मोटरका Engine को Pump, Cylinder piston head जस्ता पुराना सामानहरुको समेत आयातमा प्रतिबन्ध गरिएको ।
- उद्योगले पैठारी गर्ने बाहेकका अन्य व्यापारिक फर्म व्यक्ति वा संस्थाहरुलाई पुराना धातु पैठारी गर्न प्रतिबन्ध लगाइएको, साथै पैठारी गरिने पुराना धातु Institute of Scrap Recycling Industry (ISRI) ले निर्धारण गरेको Specification बमोजिम हुनुपर्ने भनी तोकिएको ।
- हाइड्रोक्लोरोफ्लोरोकार्बन (HCFC) मा आधारित कुनै पनि उपकरणहरु जस्तै रेफ्रिजेरेटर, एयरकन्डिसनर, चिलर, डिप फ्रिज, कुलिङ मेशिन, हिट पम्प, चिलर प्लान्ट / कोल्ड स्टोरेज लगायत रेफ्रिजेरेन्ट ग्यास (HCFC Refrigerant gas) रसायन / पदार्थ प्रयोग हुने उपकरण समेतको पैठारी, विक्री वितरण र प्रयोगमा मिति २०७३ पुस १७ गते देखि लागू हुने गरी प्रतिबन्ध गरिएको ।
- नेपालमा HydroChloroFluoroCarbon (HCFC-22/R-22) ग्यासको खपत सन् २०३० सम्ममा शून्य (Zero) मा झार्ने लक्ष्यका साथ R-22 ग्यासको विस्थापन दर निर्धारण गरिएको र यस वर्ष (सन् २०२१) का लागि सो ग्यासको वार्षिक कोटा ११.५२ मेट्रिक टन रहेको ।
- सबारी साधनमा प्रयोग हुने Brake Shoe & Clutch plate को Asbestos Lining बाहेक Asbestos Corrugated / Non- Corrugated Sheet, Tiles, Insulators आदि सबै Asbestos & Asbestos युक्त वस्तुको आयात, विक्री वितरण र प्रयोग गर्न प्रतिबन्ध लगाइएको
- काठ वा काठ सम्बन्धी वस्तुमा वा अन्य प्रयोजनका वस्तुमा प्रयोग हुने Hepatoxic, Carcinogenic, Immunotoxic, Neurotoxic गुण भएका पेन्टाप्लोरोफेनोल, यसका यौगिक, लवण, मिश्रण (Pentachlorophenol and its Compounds, Salts and Mixtures) आदि जस्ता रसायनहरुको पैठारी, निकासी र प्रयोगमा प्रतिबन्ध गरिएको ।

- औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७३ बमोजिम दर्ता भई सञ्चालनमा रहेका उद्योगहरुलाई खुलारूपमा फोहोर जलाउन प्रतिबन्ध लगाइएको ।

(घ) वातावरणीय मापदण्डहरु (वातावरण संरक्षण ऐन तथा नियमावलीसँग सम्बन्धित)

१. वायु गुणस्तर सम्बन्धी राष्ट्रिय मापदण्ड, २०६९
२. नेपाल सवारी प्रदुषण मापदण्ड, २०६९ (यूरो ३ समानस्तर)
३. औद्योगिक एफटल्यूएण्ट सम्बन्धी निर्देशक मापदण्डहरु - ३ वटा
४. ईटा उद्योगबाट निस्कने धुँवा तथा चिम्नीको उचाई सम्बन्धी मापदण्ड, २०७४
५. प्रयोगमा आइरहेको सवारी साधनको वायु गुणस्तर सम्बन्धी मापदण्ड (Green Sticker) सम्बन्धी मापदण्ड)
६. प्रदुषण गर्ने उद्योगहरु सतही पानीमा निष्कासन हुने औद्योगिक एफल्यूएण्ट सम्बन्धी मापदण्डहरु - निम्न १४ ओटा ।
 - १) पेपर र पल्प उद्योग
 - २) उन उद्योग
 - ३) दूध उद्योग
 - ४) फर्मेन्टेशन उद्योग
 - ५) चिनी उद्योग
 - ६) सूती कपडा प्रशोधन उद्योग
 - ७) छाला उद्योग
 - ८) बनस्पति श्यू र तेल उद्योग
 - ९) साबुन उद्योग
 - १०) ग्याल्भानाइजिड र इलेक्ट्रोप्लेटिड उद्योग
 - ११) गैर अल्कोहोलिक पेय पदार्थ सम्बन्धी उद्योग
 - १२) औषधिजन्य उद्योग
 - १३) रंगरोगन सम्बन्धी उद्योग
 - १४) अस्पतालबाट निष्काशन हुने फोहोरपानी
७. सिमेन्ट उद्योगको वायु गुणस्तर सम्बन्धी मापदण्ड, २०६९
८. क्रसर उद्योगको वायु गुणस्तर सम्बन्धी मापदण्ड, २०६९
९. डिजेल जेनरेटरको वायु गुणस्तर सम्बन्धी मापदण्ड, २०६९
१०. औद्योगिक व्हाइलरको वायु गुणस्तर सम्बन्धी मापदण्ड निर्धारण, २०६९
११. ध्वनी गुणस्तर सम्बन्धी राष्ट्रिय मापदण्ड, २०६९
१२. पेन्टमा लिङ्को मान्वा सम्बन्धी मापदण्ड
१३. इन्सिनेरेटरबाट निस्कने धुँवा र चिम्नीको उचाई सम्बन्धी मापदण्ड

१२ मन्त्रालयको बजेट सम्बन्धी विवरण

आ.व. २०७८/०७९ को लागि यस मन्त्रालयको (मन्त्रालय अन्तर्गत रहेका विभिन्न आयोजनासमेत)

कूल वार्षिक बजेट रु ११ अर्ब ७२ करोड १६ लाख ६५ हजार रहेको छ। जसमध्ये रु ७ अर्ब ४१ करोड ५८ लाख ५६ हजार चालुतर्फ र रु ४ अर्ब ३० करोड ५८ लाख पुऱ्यिंगतर्फ विनियोजन रहेको छ। वन तथा वातावरण मन्त्रालयको लागि रु १९ करोड ८८ लाख १७ हजार विनियोजन भएकोमा यस अवधिमा ३७ करोड ३४ लाख ६३ हजार खर्च भएको देखिन्छ।

१३ मन्त्रालयको वेभसाइट सम्बन्धी विवरण

यस मन्त्रालयको आधिकारीक वेभसाइट www.mofe.gov.np रहेको छ।

१४ मन्त्रालयले प्राप्त गरेको वैदेशिक सहायता, ऋण, अनुदान सम्बन्धी विवरण

यस मन्त्रालयको निमित्त आ.व. २०७८/०७९ मा विनियोजित कूल वार्षिक बजेट रु ११ अर्ब ७२ करोड १६ लाख ६५ हजार मध्ये रु. १ अर्ब ७७ करोड २१ लाख वैदेशिक सहायता रहेको छ।

१५ मन्त्रालयको सूचना वर्गीकरण सम्बन्धी व्यवस्था

सूचनाको वर्गीकरण हुन बाँकी रहेको छ।

१६ सूचना माग सम्बन्धी निवेदन र सो उपर सूचना दिइएको विषय

यस अवधिमा सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन, २०६४ बमोजिम माग भएका निम्न लिखित सूचनाहरू निवेदक वा संगठित संस्थाका प्रतिनिधिलाई उपलब्ध गराईएको छ।

तालिका: ११ सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन, २०६४ बमोजिक सूचना उपलब्ध गराईएको विवरण

क्र. स.	सूचना माग भएको विषय	निवेदक	सूचना उपलब्ध गराईएको अवस्था
१	बाह मिचाहा वनस्पतिको नियन्त्रण सम्बन्धमा	ऋतिक यादव सिमरौनगढ १०, बारा	सूचना उपलब्ध गराईएको
२	नेपाल वन निगम लिमिटेडको कार्यकारी अधिकृत छनौट सम्बन्धमा	पंकज कुमार दास विराटनगर १३, मोरङ	सूचना उपलब्ध गराईएको

३	खसड राष्ट्रिय निकुञ्ज अन्तर्गतको डोटीको ज्ञिग्राना देख बीचपानी सम्मको सडक बाटोको वातावरणीय प्रभाव अध्ययन सम्बन्धमा	विद्या राई ईमाडोल, ललितपुर	सूचना उपलब्ध गराइएको
४	मन्त्रालयमा रहेका सवारी साधन र सवारी साधनमा प्रयोग भएको ईन्धन सम्बन्धमा	आ र वि डिस्ट्रिब्यूट्स, काठमाण्डौ	सूचना उपलब्ध गराइएको

१७ मन्त्रालयको सूचनाहरु अन्यत्र प्रकाशन भएका वा हुने भएको भए सोको विवरण

यस मन्त्रालयका सूचनाहरु अद्यावधिक रूपमा मन्त्रालयको वेभसाईट www.mofe.gov.np मा अपलोड गर्ने गरिएको साथै मातहतका निकायहरुबाट पनि यस मन्त्रालय र आफ्ना कार्यालयसँग सम्बन्धित सूचनाहरु आ-आफ्नो वेभसाईटमा अपलोड गर्ने गरिएको छ।

तालिका: १२ यस मन्त्रालय अन्तर्गत रहेका विभाग, केन्द्र तथा निकायहरुको वेभसाईट

क्र. स.	विभाग, केन्द्र तथा निकायको नाम	
१	वन तथा भूसंरक्ष विभाग	www.dofsc.gov.np
२	राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग	www.dnpwc.gov.np
३	वनस्पति विभाग	www.dpr.gov.np
४	वातावरण विभाग	www.doenv.gov.np
५	वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र	www.frtc.gov.np
६	रेड कार्यान्वयन केन्द्र	www.redd.gov.np
७	नेपाल वन निगम लिमिटेड	www.tcn.gov.np
८	वन पैदावार विकास समिति	www.fpdb.gov.np
९	राष्ट्रपति चुरे तराईमधेस संरक्षण विकास समिति	www.chureboard.gov.np
१०	राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष	www.ntnc.org.np
११	जडिबुटी उत्पादन तथा कम्पनी लिमिटेड	www.hppcl.com.np
१२	राष्ट्रिय ताल संरक्षण विकास समिति	www.nepallake.gov.np

धन्यवाद